

Başsağı Duranlar

Yarasalar Nasıl ve Neden Ters Dururlar?

Yaşamın başlangıcından bu yana oldukça uzun bir zaman geçti. Bu süreçte birçok canlı grubu ortaya çıktı. Bu arada, durağan olmayan dünyamızda, jeolojik ve iklimsel yapı devamlı olarak değişti. Canlılar da bu değişken yapıya uyum sağlamaya çalıştılar. Uyum sağlayamayanların soyu tükenirken, sağlayanlar yeni koşullarda yeni fiziksel ve fizyolojik özellikleriyle yaşamlarını sürdürdüler. Dinozorların yok olması, bazı memelilerin yaşamın kaynağı olan denizlere geri dönüp balık biçimli vücut yapılarına sahip olması gibi. Yarasalar da bu değişimlere uyum sağlayan türlerden...

Birçok türün baş aşağı durabilmesine karşın, yarasalar kadar uzun süre duran tür yoktur. İnsan da, kan dolaşımı sorunu nedeniyle uzun süre başaşağı duramaz. Kalırsa, kan kalbe geri pompalanamayacağından kafada birikmeye başlar ve sorunlar ortaya çıkar.

Uçabilen tek memeli türü olan yarasalar, yön bulma becerileri, farklı vücut yapıları, yaşam biçimleriyle diğer türlerden çok farklılar. Başaşağı durarak dinlenmeleri en değişik özelliklerinden biri. Peki, neden bu özelliğe sahipler ve bunu nasıl yaparlar?

Yarasalar, genelde gece ya da akşam karanlığında etkindirler. Bu nedenle yarasaları ancak gece uçarken ve böcek avlarken görebiliriz. Gündüzleri ise genellikle mağaralar, çatı araları, köprü altları, büyük ağaçların dalları ya da kovukları gibi korunaklı yerlerde, hareket etmeden dinlenirler. Dinlenirken baş aşağı sarkarlar. Bunu, ayaklarında bulunan çengel biçimli tırnaklar sayesinde yaparlar. Tavanda uygun bir yere bu çengeli takarak kendileri için en uygun pozisyonda uyurlar. Yarasalar, kuşlar gibi zıplayarak ya da kendilerini havaya atarak uçamazlar. Kanatlar, durdukları yerden kalkmak için yeterli değildir. Arka bacakları çok küçük olduğundan, uçmaya yetecek kadar hızlı koşamazlar. Dolayısıyla yarasalar için başaşağı durma, uçmaya başlamak için en uygun durumdur. Bunun yanında, bazı türler ön ve arka üyelerindeki tırnaklarla sürünerek yüksekçe bir yere gelip, kendilerini aşağı bırakarak uçarlar.

Yarasalar, uyumak için bulabildikleri en yüksek yerde başaşağı durarak uyurlar. Bunun en büyük yararı, tehlikelerden korunma ve hızla kaçma olanağı sağlaması-

dır. Öncelikle etkinliklerini gece yaptıklarından, gündüz yırtıcılarından (özellikle de yırtıcı kuşlardan) korunurlar. Ayrıca, tünemek için seçtikleri yere başka hayvan gelmesi çok zordur. Zaten hiçbir hayvanın uzun süre, yarasalar gibi ters durma becerisi de yoktur.

Yarasalar başaşağı durma pozisyonunda, hiçbir güç ve enerji harcamadan tavanda rahatlıkla asılı kalabilirler. Peki, bu nasıl gerçekleşiyor? Herhangi bir nesneyi elle tutup parmaklarla kavrayınca, kolu ele ve parmaklardaki kaslara bağlayan bölgedeki çeşitli kaslar ve kas kırımları kasılır. Kaslardan birinin kasılması bile kırımları harekete geçirir. Bu durumda istenen parmağın kapanması sağlanır. Yarasalar da pençelerini aynı biçimde kapatır ya da açarlar. Ancak, onların kas kırımları doğrudan vücutla bağlantılı olup, kol bölgesindeki kaslarla ilgileri yoktur. Bu da, enerji ve güç harcamadan başaşağı durmayı sağlar. Burada bir etken de vücut ağırlığıdır. Yarasalar, pençeleriyle tutunduktan sonra vücutlarını serbest bırakırlar. Bu ağırlığın etkisiyle ayak bölgesindeki kas kırımlarını harekete geçirerek ayak pençesinin bükülerek kilitlemesini sağlar. Bu pozisyonda vücut rahatlar. Bu biçimde ölseler bile asılı kalmaya devam ederler.

Bülent Gözcelioğlu

Kaynak:

<http://science.howstuffworks.com/question668.htm>

Papağan gibi bazı kuşlar da beslenme ve oyun amaçlı başaşağı durabilirler. Ancak, kısa süre sonra normal duruşlarına geçerler.

